

Nr 116

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1960 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a—5:e avd.)

Statsutskottet, till vars förberedande behandling riksdagens år 1960 församlade revisorers berättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtandena och förklaringarna blivit hänvisad, får, efter tagen kännedom av vissa handlingar och inhämtande av för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, underställa riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar som ansetts från utskottets sida påkalla yttranden.

1:o) **Iakttagelser vid ungdomsanstalten Roxtuna m. m.** Under justitiedepartementet, § 1, har revisorerna gjort vissa anmärkningar på anstaltsbyggnadernas beskaffenhet m. m. (Del I, s. 3—8).

Utlåtanden har avgivits av *fångvårdsstyrelsen* och *byggnadsstyrelsen* (Del II, s. 5—8).

Utskottet. Vid besök å ungdomsanstalten Roxtuna har revisorerna gjort vissa iakttagelser i fråga om anstaltsbyggnadernas beskaffenhet. Sålunda har sprickbildning och fuktskador konstaterats förekomma i icke obetydlig omfattning. Såvitt kunnat bedömas går bristfälligheterna långt utöver vad som kan anses vara normalt och torde sammanhänka bl. a. med den otillräckliga dräneringen på platsen. Härvidlag torde förhållandet vara, att man icke innan de egentliga byggnadsarbetena igångsattes utfört tillfredsställande markundersökningar. I sammanhanget har även konstaterats, att vissa ytter- och innermurar i källarna tydligen icke utförts i enlighet med uppgjorda arbetsbeskrivningar. Enligt revisorerna måste här den kontroll, som byggnadsstyrelsen utövat över vederbörande entreprenör, ha varit bristfällig. Vad som förekommit får anses anmärkningsvärt, i synnerhet som statsverket därigenom åsamkas betydande merutgifter.

Byggnadsstyrelsen framhåller i sitt yttrande över revisorernas uttalande, att de påtalade sprickorna icke är ovanliga i nybyggda hus av ifrågavarande

typ och att de icke är orsakade av sättningar i grunden. Vad beträffar fukt-skadorna erinrar styrelsen om att den översyn av Røxtuna-projektet, som på sin tid i besparingssyfte utfördes av särskilda sakkunniga, resulterade i att byggnaderna koncentrerades till den lägsta punkten inom berörda område. Härigenom uppstod vid projekteringen stora svårigheter att erhålla tillräckligt djup för dräneringsledningarna. Det konstateras dock, att tillrinningen av grundvatten är relativt ringa och att det vatten som uppsamlas huvudsakligen är s. k. dagvatten. Sammanfattningsvis framhåller styrelsen, att den övervägt de påtalade olägenheterna och är beredd att i samråd med fångvårdsstyrelsen föreslå erforderliga åtgärder. Kostnaderna härför torde bli relativt ringa, och sedan justeringsarbetena utförts kommer byggnaderna att vara i fullgott skick.

Utskottet kan för sin del icke finna annat än att de bristfälligheter som byggnaderna uppvisar är att tillskriva den omständigheten att tillräckliga markundersökningar icke verkstälts, innan byggnadsarbetena igångsatts. Med hänsyn till de extra kostnader, som härigenom åsamkas statsverket, är detta givetvis att beklaga. Utskottet förutsätter, att bristerna nu snarast avhjälpes på ett varaktigt sätt. Utskottet vill emellertid också med utgångspunkt från vad som förekommit understryka vikten av att innan markförvärv framdeles sker noggranna undersökningar utföres för att utröna om områdena är lämpliga för bebyggelse med hänsyn till markbeskaffenheten, grundvattensytans läge samt dränerings- och avloppsförhållandena. En bättre garanti för att detta blir beaktat ser utskottet i den av fjolårets riksdag godkända ordningen för handläggningen av frågor rörande den statliga byggnadsverksamheten. Med hänsyn främst härtill har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

2:o) **Investeringar i vissa jordbruksfastigheter.** Under justitiedepartementet, § 2, har revisorerna anfört synpunkter på projekteringen och uppförandet av ekonomibyggnader vid vårdanstalter av olika slag samt förordat en utredning rörande jordbruksdriftens framtida omfattning m. m. inom fångvården (Del I, s. 9—16).

Utlåtanden har avgivits av *fångvårdsstyrelsen*, *socialstyrelsen*, *byggnadsstyrelsen*, *statskontoret*, *lantbruksstyrelsen* samt *statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader* (Del II, s. 8—20).

Utskottet. Revisorerna har närmare granskat vissa investeringar, som gjorts i anslutning till jordbruksdriften vid några fångvårds-, ungdomsvårds- och alkoholistanstalter. I sammanhanget erinras om att frågan huruvida jordbruk med ladugårdsskötsel kan anses vara en lämplig utbildnings- och sysselsättningsgren vid anstalter av förevarande slag ställts un-

der debatt de senaste åren. Utan att för egen del intaga någon bestämd ståndpunkt till spörsmålet anser revisorerna sig böra framhålla, att de delade meningar som kommit till uttryck borde ha föranlett grundliga undersökningar av de ifrågavarande jordbrukens framtida ställning, innan investeringarna kommit till stånd. Några sådana undersökningar synes dock icke ha gjorts. Det inträffade ger revisorerna anledning ifrågasätta, om det icke vore lämpligt — och särskilt då såvitt angår fångvården — att i ett sammanhang verkställa utredning rörande jordbruksdriftens framtida inriktning och omfattning vid anstalterna.

Som vissa av de remissinstanser framhållit, vilka haft tillfälle att yttra sig över revisorernas uttalande, har frågan om jordbruksdriften inom den statliga och statsunderstödda anstaltsorganisationen varit föremål för utredningar i olika sammanhang. Detta gäller såväl fångvårds- som nykterhets- och ungdomsvårdsskolorna. Dessa utredningar har uttalat sig för eller utgått från ett bibehållande av jordbruksdriften. I fråga om ungdomsvårdsskolorna har — i anslutning till en inom socialstyrelsen verkställd utredning — ett ställningstagande till förmån för jordbruksdrift gjorts så sent som vid 1960 års riksdag. Vad beträffar nykterhetsvårdsanstalterna torde spörsmålet bli föremål för ytterligare överväganden, sedan nykterhetsvårdsutredningen framlagt sitt slutbetänkande.

I den mån ståndpunkt tagits till förmån för jordbruksdrift får detta dock givetvis icke utesluta, att frågan om driftens omfattning ägnas fortlöpande uppmärksamhet, särskilt då vid planläggning av nya anstalter och vid renovering av gamla. Härvid måste beaktas det förhållandet att vårdtagarna efter hand i allt större utsträckning kommit från städer och tätorter utan att ha haft någon tidigare kontakt med landsbygdens arbetsförhållanden. Härtill kommer att den i allt snabbare takt genomförda mekaniseringen av jordbruksarbetet medfört att möjligheterna till sysselsättning i sådant arbete såväl vid vårdanstalterna som efter vårdtidens slut blivit allt mindre. Efter hand som dessa faktorer alltmer gör sig gällande aktualiseras kraven på ett ökat utrymme för annan sysselsättning. Av vad utskottet inhämtat framgår också, att jordbrukets relativa andel av den totala arbetsdriften undergått en betydande successiv minskning under de senaste tio—femton åren. Berörda myndigheter synes också i sitt planeringsarbete göra spörsmålet om jordbruksdriftens utformning och omfattning till föremål för fortlöpande överväganden. Med hänsyn härtill har utskottet icke ansett skäl föreligga att nu påkalla en mera omfattande utredning av det slag revisorerna åsyftat. I enlighet med denna sin ståndpunkt och då vad i övrigt förekommit icke föranlett några närmare uttalanden från utskottets sida, har det ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

3:0) **Rapportsystemet vid försvarets centrala, regionala och lokala myndigheter.** Under försvarsdepartementet, § 3, har revisorerna förordat åtgärder i syfte att begränsa och förenkla det inom försvarets olika myndigheter tillämpade rapportsystemet (Del I, s. 17—22).

Utlåtanden har avgivits av *överbefälhavaren* — som bifogat yttranden från *cheferna för armén, marinen och flygvapnet* — *försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, fortifikationsförvaltningen, armétygförvaltningen, arméintendenturförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen* och *statens organisationsnämnd* (Del II, s. 21—36).

Utskottet. För verksamheten inom försvaret gäller ett stort antal reglementen, instruktioner och andra föreskrifter, som utfärdats av Kungl. Maj:t, centrala förvaltningsmyndigheter, försvarsgrenschefer m. fl. De bestämmelser, som däri ges och som hänför sig till såväl stabs- som förvaltningstjänst, innehåller i betydande utsträckning ålägganden för underordnade organ att till överordnade myndigheter avlämna rapporter rörande olika förhållanden inom resp. ämbetsområden. Ifrågavarande rapporter som avser olika tidsperioder — i vissa fall skall de avlämnas års- eller halvårsvis, i andra fall kvartals- eller månadsvis — kräver en avsevärd insats från de berörda myndigheternas sida. Möjligheter bör dock enligt revisorerna finnas att begränsa rapporteringen. Med hänsyn bl. a. till de betydande kostnader, som är förenade med rapportsystemet, torde åtgärder i sådan riktning snarast vidtagas.

Utskottet är för sin del medvetet om att en rapportering är nödvändig i förhållandet mellan de centrala, regionala och lokala myndigheterna inom det militära försvaret för att arbetet skall kunna bedrivas på ett riktigt sätt. Å andra sidan bör givetvis rapporteringen begränsas till att avse endast sådana uppgifter, som verkligen erfordras som underlag för de mottagande myndigheternas ämbetsåtgärder. En sådan begränsning är motiverad såväl ur synpunkten att förenkla den administrativa apparaten som med hänsyn till angelägenheten att hålla nere kostnaderna för densamma.

Med den omfattning som rapportsystemet successivt fått kräver det med nödvändighet en betydande arbetsinsats från de berörda myndigheterna. Detta gäller såväl de organ, som har att avge rapporterna, som de mottagande myndigheter, vilka har att granska och bearbeta dem. De militära myndigheter som beretts tillfälle att yttra sig i ärendet har i allmänhet framhållit, att de har sin uppmärksamhet riktad på problemet och att åtgärder successivt vidtages i syfte att begränsa rapportverksamheten. Från vissa remissinstansers sida har uttalats, att en ytterligare begränsning är önskvärd och att möjligheter även torde föreligga att i viss utsträckning uppnå en sådan. Denna uppfattning delas av utskottet, som anser att det borde vara möjligt att åstadkomma rationalisering såväl genom en minskad

frekvens i rapporteringen som genom en bättre samordning av rapporteringsverksamheten mellan olika myndigheter. Då vederbörande myndigheter synes vara beredda att själva vidtaga åtgärder i sådant syfte, har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmäla.

4:o) **Medelsförbrukningen inom försvaret under budgetårets sista månad.** Under försvarsdepartementet, § 4, har revisorerna anmärkt på den kraftigt ökade medelsförbrukningen inom försvaret mot budgetårets slut (Del I, s. 23—29).

Utlåtanden har avgivits av *försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, fortifikationsförvaltningen, armétygförvaltningen, arméintendenturförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försvarets förvaltningsdirektion och riksräkenskapsverket* (Del II, s. 36—57).

Utskottet. För att bilda sig en uppfattning om hur medelsförbrukningen fördelar sig inom försvaret under loppet av ett budgetår har revisorerna inhämtat uppgifter om de uttag, som tre av de större centrala förvaltningsmyndigheterna — armétygförvaltningen, marinförvaltningen och flygförvaltningen — gjort på statsverkets checkräkning under budgetåren 1958/59 och 1959/60. Av uppgifterna framgår att de ifrågavarande myndigheterna verkställt avsevärt större uttag under juni månad än under budgetårets övriga månader. En koncentration till nämnda månad har också konstaterats i fråga om belastningen på vissa försvarsanslag. Enligt revisorerna kan denna forcering av medelsförbrukningen — vilken bl. a. torde vara betingad av budgettaktiska skäl — icke godtagas i fortsättningen. Det är sålunda i hög grad angeläget, att bedömningen av myndigheternas anslagsbehov sker på grundval av tillförlitliga uppgifter om anslagsförbrukningen under tidigare budgetår. Med hänsyn bl. a. härtill föreslår revisorerna att åtgärder vidtages för tillrättaläggande av angivna förhållanden.

I sina yttranden över revisorernas uttalande har de militära förvaltningarna angivit olika omständigheter, som medverkar till den ökade medelsförbrukningen mot budgetårets slut. Det framhålles, att det påtalade förhållandet helt allmänt torde sammanhånga med en strävan från myndigheternas sida att redovisa ett mot det faktiska anskaffningsläget svarande budgetutfall. Det erinras bl. a. vidare om att de av revisorerna omnämnda reservationsanslagen för materielanskaffning beräknas enligt det inom fjärde huvudtiteln tillämpade bemyndigandesystemet och framhålles vad detta innebär ur synpunkten av anslagsbedömning och medelsförbrukning. Då huvuddelen av utbetalningarna avser reglering av långsiktiga, flera år omspännande beställningar i enlighet med utfärdade bemyndiganden och då

denna reglering i stor utsträckning har karaktären av förskott för pågående arbeten inom industrin, blir följderna att en avräkning måste ske mot budgetårets slut för att budgetårsbelastningen skall motsvara hos industriföretagen upparbetade medel. Även den omständigheten att anskaffning i viss utsträckning sker enligt principen bok och räkning för med sig ett sådant avräkningsförfarande i efterhand. Jämväl andra skäl åberopas för den ökade medelsförbrukningen.

Utskottet är medvetet om att en rad faktorer medverkar till uppkomsten av det av revisorerna påtalade förhållandet. Det torde väl också framstå som klart, att det statliga budgetsystelet i sig har en konstruktion, som utgör en del av förklaringen till den ökade medelsförbrukningen mot budgetårets slut. Även om hänsyn tages härtill och till de särskilda förhållandena, som budgettekniskt råder för försvarets del, så finner utskottet dock storleken av de redovisade uttagen och belastningssiffrorna för budgetårets sista månad anmärkningsvärt stora. Utskottet anser icke heller, att de av de berörda försvarsmyndigheterna angivna skälen helt förklarar en sådan utgiftskoncentration. Som revisorerna och riksräkenskapsverket framhållit, kan denna vara förenad med vissa risker och olägenheter. Åtgärder synes därför böra vidtagas för att söka nå en bättre ordning med en jämnare utgiftsbelastning över budgetåret. Det kan ifrågasättas, om icke i lämplig form en närmare kartläggning bör ske av hithörande förhållanden, vilken sedan kan ligga till grund för överväganden i ämnet.

Då utskottet är medvetet om att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på angivna spörsmål och då de anförda synpunkterna kan förväntas bli beaktade utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida, har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen omförmäla.

5:o) Utbildning av tjänstehundar för militära och andra ändamål. Under försvarsdepartementet, § 5, har revisorerna förordat utredning av möjligheterna att organisera hundtjänsten inom försvaret på ett sådant sätt att där tillgängliga hundutbildningsresurser blir gemensamma för såväl militära som civila behov (Del I, s. 30—36).

Utlåtanden har avgivits av *överbefälhavaren, chefen för armén, försvarets civilförvaltning, statens organisationsnämnd och statspolisintendenten* (Del II, s. 57—67).

Utskottet. Revisorerna konstaterar, att inom såväl den statliga som den kommunala förvaltningen tjänstehundar finner användning för olika uppgifter. För att tillgodose de militära behoven av tjänstehundar har organiserats ett särskilt arméhundväsande med en därtill ansluten arméhundskola, vilken organisation i mån av resurser har att betjäna även andra än

försvarets intressen. — Revisorerna har i sammanhanget lämnat en redogörelse för de utbildningsanordningar, som f. n. står till buds för hundtjänsten inom polisväsendet, och konstaterar, att dessa anordningar måste anses otillfredsställande. Förbättrade utbildningsmöjligheter är här en förutsättning för att man skall kunna möta det starkt ökade behov av hundar och hundskötare, som befunnits föreligga vid en av revisorerna verkställd undersökning. Då försvarets utbildningsresurser hittills endast i begränsad utsträckning kunnat tagas i anspråk för andra än militära uppgifter, ifrågasätter revisorerna, om icke en sådan omorganisation av hundtjänsten inom försvaret bör komma till stånd, att där tillgängliga utbildningsanordningar i fortsättningen göres gemensamma för samtliga aktuella statliga och kommunala myndigheter.

Utskottet vill i anslutning härtill nämna, att efter det revisorerna avgivit sin berättelse chefen för armén för Kungl. Maj:t redovisat resultatet av en inom arméstaben verkställd utredning angående arméhundskolans framtida organisation. Enligt vad utskottet inhämtat innebär utredningsförslaget, att i organisationen alltjämt beredes visst ehuru begränsat utrymme för civila utbildningsbehov. Till en vidare samverkan i utbildningshänseende ställer sig chefen för armén dock negativ. I sitt yttrande över revisorernas uttalande framhåller han sålunda de olägenheter en sådan ordning skulle innebära ur synpunkten av att den militära handlingsfriheten därigenom begränsades i fråga om utbildningsverksamhetens framtida organisation och ställning. En mera positiv inställning intar försvarets civilförvaltning, som förutsätter möjligheten av en vidgad organisation för att tillgodose de civila utbildningsbehoven. Statens organisationsnämnd ger sin anslutning till de av revisorerna anförda synpunkterna.

Utskottet har för egen del vid sina överväganden i ämnet funnit skäl tala för att frågan prövas i vad mån de militära utbildningsresurserna på hundtjänstens område i vidare mån än hittills kan komma till gemensam användning för ifrågakommande statliga och kommunala myndigheter samt eventuella enskilda intressenter. För ett sådant utnyttjande kan såväl ekonomiska som praktiska synpunkter anföras. Utskottet vill i sammanhanget erinra om de gynnsamma erfarenheter man redan nu har av gemensamma utbildningsanordningar från arméns motorskola, där kurser anordnas för att tillgodose exempelvis statspolisens behov av motorkunnig personal. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i lämplig form utreda förevarande spörsmål, därvid givetvis även frågan om kostnaderna för verksamheten och deras fördelning bör ägnas uppmärksamhet.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande anført.

6:o) **Vissa bergrumsentreprenader.** Under försvarsdepartementet, § 6, har revisorerna anfört synpunkter i anslutning till vissa bergrumsentreprenader inom fortifikationsförvaltningens ämbetsområde (Del I, s. 37—42).

Utlåtanden har avgivits av *fortifikationsförvaltningen, riksräkenskapsverket och statens sakrevision* (Del II, s. 67—75).

Utskottet. Revisorerna erinrar om att i fortifikationsförvaltningens regi under de senaste åren byggts ett stort antal bergrumsanläggningar i olika delar av landet. Arbetena har som regel utlämnats på entreprenad efter anbudsförfarande. Då kostnaderna för ifrågavarande anläggningar uppgått till betydande belopp, har revisorerna ansett sig böra granska en del av de handlingar, som legat till grund för förvaltningens beslut i samband med entreprenaduppgörelserna. Vid granskningen har de i vissa fall funnit anledning till kritik mot handläggningen av anbudsförfarandet och mot de ställningstaganden som gjorts i anslutning därtill. — Fortifikationsförvaltningen har i sitt yttrande över revisorernas uttalande tillbakavisat kritiken och redovisat skälen för sitt handläggningssätt i resp. fall, därvid även gjorts vissa faktiska tillrättalägganden av revisorernas uppgifter.

Utskottet har för egen del svårt att på grundval av det redovisade materialet och de inbördes motstridande uppgifterna från revisorerna och fortifikationsförvaltningen skapa sig en mera bestämd uppfattning om i vad mån anmärkningar kan riktas mot de av förvaltningen träffade entreprenaduppgörelserna. Av vad som inhämtats finner dock utskottet i likhet med statens sakrevision grunderna i ett par fall tveksamma för förvaltningens beslut att förkasta lägsta anbud. Vad angår de mera principiella synpunkter, som revisorernas granskning utmynnat i, biträdades dessa av utskottet. Särskilt torde böra understrykas angelägenheten av att försvarets byggnadsarbeten av såväl beställande som byggande myndigheter planeras på ett sådant sätt att fullständiga programhandlingar föreligger i samband med anbudsförfarandet. I entreprenaduppgörelserna icke förutsedda ändrings- och tilläggsarbeten bör såvitt möjligt undvikas. Vad angår de av revisorerna påtalade förseningarna med anläggningsarbetens färdigställande och förvaltningens uraktlåtenhet att i samband därmed utkräva viten torde hänsyn få tagas till de särskilda svårigheter, som byggnadsarbeten i berg kan erbjuda och som icke alltid är möjliga att förutse. Statens sakrevision har för sin del funnit det tveksamt, om i de berörda fallen förutsättningar förelagat för att uttaga vite.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och då syftet med revisorernas uttalande torde bli tillgodosett utan någon särskild riksdagens åtgärd, har utskottet inskränkt sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen omförmäla.

7:o) **Anordnande av vissa drivmedelsförråd i bergrum.** Under försvarsdepartementet, § 7, har revisorerna riktat anmärkning mot fortifikationsförvaltningens handläggning av vissa cisternbyggnadsärenden (Del I, s. 43—46).

Utskottet. Beträffande detta ärende har utskottet yttrat sig under punkten 9 i sitt utlåtande nr 43, varom utskottet velat här
erinra.

8:o) **Redovisningen av vissa inkomstmedel.** Under försvarsdepartementet, § 8, har revisorerna anmärkt på fortifikationsförvaltningens redovisning av vissa inkomstmedel (Del I, s. 47—52).

Utlåtanden har avgivits av *fortifikationsförvaltningen och riksräkenskapsverket* (Del II, s. 87—89).

Utskottet. Revisorerna har inhämtat, att inkomsterna från försäljning av bergmassor, vilka utsprängts i samband med byggandet av vissa bergrumsanläggningar, för en femårsperiod uppgått till i runt tal 1,3 milj. kronor. De influtna medlen har krediterats vissa redovisningstitlar avseende för anläggningarna anvisade anslag. Det tillämpade förfaringssättet innebär enligt revisorerna, att fortifikationsförvaltningen kunnat disponera medlen för utgifter utöver de av statsmakterna fastställda kostnadsramarna för projekten. Det anses tveksamt, om en sådan ordning står i överensstämmelse med gällande bokföringsföreskrifter. Revisorerna är av den uppfattningen, att inkomsterna i stället bort tillföras vederbörande kapitalfonds inkomstsida.

Fortifikationsförvaltningen har i sitt yttrande över revisorernas uttalande framhållit, att borttransporten av stenmassorna är nödvändig av fortifikatoriska skäl och därför att betrakta som ett led i byggnadsarbetet. Borttransporten kan antingen ingå i entreprenaden eller också ske genom eventuell köparens försorg. Vad angår den försäljning, som uppmärksammats av revisorerna, har bruttoinkomsterna utgjort ca 1,3 milj. kronor. Samtidigt har emellertid kostnaderna för krossningen av de sålda stenmassorna, vilken åvilat förvaltningen, uppgått till ungefär samma belopp. Nettovinsten har endast utgjort ca 10 000 kronor. Enligt förvaltningen måste det anses principiellt riktigt, att försäljningsbeloppet krediteras vederbörande byggnadsanslag. I annat fall kommer de under anslagen redovisade kostnaderna att öka med samma belopp, vilket skulle ge en missvisande bild av kostnadsutfallet.

Utskottet har vid sina överväganden i likhet med riksräkenskapsverket, som beretts tillfälle att yttra sig, kommit fram till att det av fortifikationsförvaltningen tillämpade sättet för inkomstmedlens redovisning är godtagbart. Det kan emellertid ifrågasättas, om förfaringssättet har täckning i

gällande bokföringsföreskrifter. Bestämmelser torde därför böra utfärdas av innebörd, att inkomster varom här är fråga må tillföras de för byggnadsarbetena anvisade anslagen.

Av det anförda framgår att utskottet icke anser, att revisorernas uttalande bör föranleda någon riksdagens åtgärd. I enlighet härmed har utskottet begränsat sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmäla.

9:o) **Till viss befattningshavare utgående traktamentsförmåner m. m.** Under försvarsdepartementet, § 9, har revisorerna anmärkt på vissa traktamentsförmåner, som utgått i särskilt fall (Del I, s. 53 och 54).

Utlåtanden har avgivits av *försvarets civilförvaltning, fortifikationsförvaltningen* och *riksräkenskapsverket* (Del II, s. 89—93).

Utskottet. Under förevarande paragraf har revisorerna uttalat sig angående ett beslut av fortifikationsförvaltningen i fråga om stationeringsort för viss tjänsteman och därav föranledda traktamentsförmåner m. m. samt förklarat sig förutsätta, att erforderliga åtgärder i ärendet kommer att vidtas genom vederbörande kamerala revisionsmyndighets försorg.

Enligt vad som framgår av riksräkenskapsverkets i ärendet avgivna remissyttrande har ämbetsverkets revision framställt revisionsanmärkning i fråga om de i förevarande fall utgivna löne- och traktamentsförmånerna. Vid sådant förhållande har utskottet ansett sig böra begränsa sig till att vad i ärendet förekommit för riksdagen
omförmäla.

10:o) **Till viss kontrollpersonal inom försvaret utgående särskilda förmåner.** Under försvarsdepartementet, § 10, har revisorerna föreslagit avveckling av särskilda hyresbidrag, som utgår till viss kontrollpersonal inom försvaret (Del I, s. 55 och 56).

Utlåtanden har avgivits av *försvarets civilförvaltning, armétygförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, riksräkenskapsverket* och *statens sakrevision* (Del II, s. 93—99).

Utskottet. I år 1906 av dåvarande arméförvaltningens artilleridepartement och marinförvaltningen på uppdrag av Kungl. Maj:t fastställda reglementen ges vissa bestämmelser om vad som skall iakttagas vid krigsmaterielleveranser. Bl. a. ålägges den beställande myndigheten att hos tillverkaren av krigsmateriel utöva erforderlig kontroll över produktionen. Därvid är enligt reglementena tillverkaren skyldig att utan särskild ersättning »bereda kontrollpersonalen passande inkvartering». I anledning av sistnämnda bestämmelse har vissa industrier, vilka regelbundet levererar krigs-

materiel till armén, marinen och flygvapnet, under en följd av år betalat särskilda hyresbidrag till den personal som av vederbörande militära myndighet beordrats att på platsen kontrollera krigsmaterieltillverkningen. — Enligt revisorerna bör av principiella skäl ifrågavarande bidragsgivning snarast bringas att upphöra.

Utskottet ansluter sig till revisorernas uppfattning om önskvärdheten av att ifrågavarande hyresbidrag avvecklas. De kan sålunda icke anses förenliga med den ställning, som berörda kontrollpersonal intar i förhållande till leverantörerna. En avveckling bör även innefatta den förmån av fri bostad, som i vissa fall tillhandahålles i stället för hyresbidrag. Enligt vad som inhämtats har armétygförvaltningen redan vidtagit åtgärder, som innebär att ifrågavarande förmåner kunnat slopas inom dess ämbetsområde. Med hänsyn till den uppfattning, som kommit till uttryck i övriga berörda myndigheters remissyttranden, finns det anledning räkna med att revisorernas uttalande blir beaktat utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottet har därför ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmäla.

11:o) **Byggande av visst militärflygfält.** Under försvarsdepartementet, § 11, har revisorerna anfört synpunkter i anslutning till visst militärt flygfältsprojekt (Del I, s. 57—63).

Utlåtanden har avgivits av *chefen för flygvapnet, flygförvaltningen, luftfartsstyrelsen och statens sakrevision* (Del II, s. 99—105).

Utskottet. År 1957 inköpte flygförvaltningen ett markområde i Kronobergs län att användas som flygfält. Anläggningsarbetet uppdrogs efter anbuds-förfarandet åt en entreprenör. På grund av markbeskaffenheten — vilken enligt entreprenören icke motsvarade vad som uppgivits i programhandlingarna för anbudet — uppstod förseningar och avsevärda fördyringar. Enligt revisorerna var felkalkylerna att tillskriva det förhållandet, att de förberedande markundersökningarna varit bristfälliga. — I sammanhanget erinras om att utredningar under senare år pågått om anläggande av ett civilt flygfält i Kronobergs län. Det hade enligt revisorerna med tanke härpå varit synnerligen önskvärt, att de militära och civila intressena samordnats i syfte att skapa förutsättningar för byggande av ett gemensamt flygfält i länet och därigenom möjliggöra kostnadsbesparingar. Från flygvapnets sida togs emellertid ingen kontakt i frågan med luftfartsstyrelsen.

Utskottet har för sin del svårt att på grundval av vad som upplysts i ärendet bilda sig en klar uppfattning om orsaken till de uppkomna kostnadsökningarna vid anläggandet av militärflygfältet. Från flygförvaltningens sida har framhållits den ogynnsamma och oförutsebara inverkan, som bl. a. de

exceptionella väderleksförhållandena haft på anläggningsarbetet. Utskottet vill i sammanhanget endast erinra om de principiella synpunkter, som det tidigare under punkten 6 i förevarande utlåtande gett uttryck åt i fråga om statliga myndigheters anbudsförfaranden och ställningstaganden i anslutning till entreprenaduppgörelser.

Vad beträffar frågan om samordning av militär och civil flygplatsplanering, är det givetvis synnerligen angeläget att en sådan kommer till stånd. Det hade också varit önskvärt, att flygvapnet i förevarande fall hade tagit kontakt med luftfartsstyrelsen. Som konstaterats i ett par remissyttranden bör dock beaktas, att inrikesflyget vid tidpunkten för planeringen av berörda flygfält var obetydligt utvecklat och att planerna på ytterligare civila flygplatser ute i landet då icke hade samma aktualitet som nu. Med de stora investeringar, som dagens utveckling inom civilflyget medför, är det emellertid nödvändigt, att alla möjligheter tillvaratages att i kostnadsminskande syfte få ett samarbete till stånd. Enligt vad som inhämtats pågår också numera ett kontinuerligt samråd av det slag som revisorerna efterlyst.

Med hänsyn till vad som förekommit i ärendet torde revisorernas uttalande icke behöva föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet har därför begränsat sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmåla.

12:o) Uppförande av viss ammunitionssammansättningsverkstad. Under försvarsdepartementet, § 12, har revisorerna ifrågasatt riktigheten av att fullfölja planerna på att uppföra en ny ammunitionssammansättningsverkstad (Del I, s. 64—66).

Utlåtanden har avgivits av *överbefälhavaren, armétygförvaltningen, försvarets fabriksstyrelse, försvarets förvaltningsdirektion och sprängämnesinspektionen* (Del II, s. 105—112).

Utskottet. För sprängämnesgjutning samt sammansättning och revidering av ammunition finnes f. n. i anslutning till de centrala ammunitionsförråden ett antal ammunitionssammansättningsverkstäder. År 1955 framlade försvarets fabriksstyrelse efter anmodan av överbefälhavaren ett förslag av innebörd att nämnda verkstäder skulle nedläggas och att den där bedrivna verksamheten skulle koncentreras till en enda verkstad. Förslaget var i första hand betingat av önskvärdheten att särskilja de centrala ammunitionsförråden från den ur explosionssynpunkt riskfyllda sprängämnesgjutningen. Frågan underställdes år 1958 riksdagen, som därefter för ändamålet anvisat tillhoppa 5,2 milj. kronor. Den sammanlagda kostnaden skulle utgöra ca 8 milj. kronor. — Revisorerna konstaterar, att arbetet med projekteringen av verkstaden ännu icke är avslutat och att ej heller markfrågan definitivt lösts. Revisorerna framhåller vidare, att starka skäl skall kunna åberopas

för en investering av nämnda storleksordning, och ifrågasätter om sådana föreligger. Säkerhetsfrågan, som tillmätts särskild betydelse, synes sålunda numera kunna lösas på ett tillfredsställande sätt i anslutning till de nuvarande verkstäderna. Bortsett härifrån talar enligt revisorerna såväl ekonomiska som mera beredskapsbetonade skäl för att dessa bibehållas. Frågan om en ny sammansättningsverkstad synes därför böra omprövas.

Utskottet vill i anslutning till det föregående erinra om att överbefälhavaren, sedan revisorerna avgivit sin berättelse, för Kungl. Maj:t redovisat resultatet av vissa ytterligare överväganden i frågan. Hans ställningstagande innebär därvid, att avgörande skäl alltjämt talar för uppförandet av en ny sammansättningsverkstad men att därjämte en av de nuvarande verkstäderna bör bibehållas. Kostnaderna för den samlade verksamheten förutsättes kunna rymmas inom ramen för den beräknade kostnaden för det hittillsvarande projektet.

Utskottet vill helt allmänt konstatera, att en rad olika faktorer inverkar på bedömningen av förevarande spörsmål. Det är ekonomiska och produktionstekniska faktorer liksom säkerhetsskäl och beredskapssynpunkter. Med hänsyn till den betydande investering, som anläggandet av den nya sammansättningsverkstaden representerar, är det angeläget, att den lösning man stannar för utgör en riktig avvägning mellan dessa olika faktorer. Överbefälhavaren har också funnit skäl för en ytterligare prövning av spörsmålet, och resultatet härav har som nämnts nyligen framlagts för Kungl. Maj:t. Med hänsyn till frågans svårbedömda karaktär och investeringens storlek finner utskottet, att överbefälhavarens överväganden liksom Kungl. Maj:ts ställningstaganden i anslutning därtill bör redovisas för riksdagen, innan åtgärder vidtages för ett fullföljande av projektet.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande anför.

13:o) **Socialstyrelsens tillsynsuppgifter m.m.** Under socialdepartementet, § 13, har revisorerna anförts synpunkter på främst socialstyrelsens tillsynsverksamhet (Del I, s. 67—78).

Utlåtanden har avgivits av *socialstyrelsen, länsstyrelserna i Södermanlands län, Blekinge län, Malmöhus län och Gävleborgs län, Svenska landsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och Svenska socialvårdsförbundet* (Del II, s. 113—127).

Utskottet. Under förevarande punkt har revisorerna riktat anmärkning mot omfattningen av den inspektionsverksamhet, som framför allt social-

styrelsen utövar i förhållande till kommunerna. Självfallet är det — konstaterar revisorerna — ur många synpunkter önskvärt, att vederbörande centrala statliga myndighet kan följa den kommunala verksamheten. Med hänsyn härtill är det även nödvändigt att avlägga besök på platsen. Denna lokala tillsyns- och besöksverksamhet synes dock enligt revisorerna kunna begränsas. Utvecklingen har sålunda fört med sig, att kommunerna efter hand blivit allt bättre rustade — såväl personellt som materiellt — att handha dem åvilande uppgifter. Även en sådan faktor noteras som att den tidigare isoleringen kommunerna emellan brutits, vilket medfört en ökad interkommunal stimulans att hålla jämna steg i utvecklingen. Revisorerna erinrar vidare om den betydelse, som kommunförbundens omfattande rådgivnings- och upplysningsverksamhet har.

Det må konstateras, att frågan om den statliga tillsynen över kommunerna under senare år uppmärksammats i skilda sammanhang. Denna tillsynsverksamhet har nära samband med den statliga bidragsgivningen till kommunerna, vilka måste iakttaga de olika bestämmelser som utfärdas i fråga om förutsättningarna och formerna för bidragens utnyttjande. Det är dock icke detta grundläggande spørsmål, som revisorerna ägnar uppmärksamhet, utan frågan vilka möjligheter som finns att inom ramen för det rådande systemet begränsa och rationalisera den lokala tillsyns- och besöksverksamheten på det sociala området.

De av revisorerna anförda synpunkterna är av mera allmän och principiell karaktär. Det material, som deras uttalande baserar sig på, är icke heller av den art att det kan ligga till grund för några närmare bedömningar av frågan i vad mån och i vilka avseenden socialstyrelsens tillsynsverksamhet bör inskränkas resp. ges en annan utformning. Denna verksamhet innefattar en rad skilda områden, och vilken karaktär den bör ha i resp. fall får givetvis övervägas med utgångspunkt från de särskilda förutsättningarna.

Vad revisorerna anfört ger utskottet anledning konstatera, att det mera kontrollerande inslaget i den lokala tillsyns- och besöksverksamheten väl icke helt torde kunna undvaras. Bortsett från att statsbidragssystemet som sådant förutsätter en viss grad av kontroll så inverkar även andra faktorer. Det må här endast erinras om det förhållandet att primärkommunernas ekonomiska och personella resurser varierar och att därför också deras möjligheter att mera självständigt påta sig ett ansvar för berörda verksamhetsgrenar växlar. I detta hänseende torde dock bättre betingelser skapas genom den kommunreform, som nu förberedes.

Om man sålunda konstaterar, att en lokal tillsyns- och besöksverksamhet alltjämt måste utövas, så är det å andra sidan naturligt att denna i ökad utsträckning siktar till information och rådgivning. Värdet av en på så sätt inriktad lokal tillsynsverksamhet har icke heller ifrågasatts av någon av

de myndigheter och intressesammanslutningar, som haft tillfälle att yttra sig i ärendet. Socialstyrelsen själv ser också häri — som framgår av dess utlåtande — det främsta syftet med sitt tillsynsarbete.

I vilken utsträckning en begränsning av den nuvarande besöksverksamheten kan genomföras, har utskottet svårt att bilda sig en uppfattning om på grundval av föreliggande material. Revisorernas redogörelse synes dock tyda på att en rationalisering i vissa hänseenden skulle vara möjlig. Utskottet förutsätter, att socialstyrelsen ägnar uppmärksamhet åt spørsmålet och överväger i vad mån en minskad frekvens av besöken och ett minskat engagemang av tjänstemän vid dessa är tänkbar utan att syftena med verksamheten motverkas.

Som framgår av det föregående anser utskottet icke, att revisorernas uttalande bör ge anledning till någon särskild riksdagens åtgärd. Utskottet har därför begränsat sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmäla.

14:o) **Arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet.** Under socialdepartementet, § 14, har revisorerna förordat en omprövning av frågan om arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet (Del I, s. 79—86).

Utlåtanden har avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret, arbetsmarknadsutredningen* och *Svenska byggnadsentreprenörföreningen* (Del II, s. 128—134).

Utskottet. Såsom framgår av revisorernas redogörelse bedriver arbetsmarknadsstyrelsen en ganska betydande förrådsverksamhet i fråga om maskiner och arbetsredskap. Omfattningen av denna har av riksdagen prövats senast år 1952 och har då fastställts att avse utrustning för sysselsättande av 3 000 man. Anledningen till att styrelsen bedriver en egen förrådsverksamhet är att man därigenom velat skapa garantier för att tillräckligt med maskiner och andra redskap skall finnas tillgängliga vid inträffande arbetslöshet, så att erforderliga beredskapsarbeten snabbt skall kunna igångsättas.

Enligt revisorerna kan det icke råda någon tvekan om att en dylik materiellberedskap är nödvändig. Därmed är emellertid icke sagt att denna måste tillgodoses genom att arbetsmarknadsstyrelsen själv har en organisation för ändamålet. Det erinras om att styrelsen alltmer kommit att inrikta sin arbetslöshetsbekämpande verksamhet på omskolning och förflyttning av ledigbliven arbetskraft i stället för att sysselsätta den i beredskapsarbeten av traditionell typ. Denna utveckling kan förväntas påverka behovet av maskinberedskap. En annan omständighet är att tillgången i vårt land över huvud på arbetsmaskiner av olika slag ökat väsentligt. Det kan enligt revisorerna under sådana förhållanden ifrågasättas, om icke arbetsmarknads-

styrelsens behov av maskinberedskap skulle kunna tillgodoses genom andra förrådshållande myndigheters försorg och/eller genom enskilda byggnadsfirmor eller sammanslutningar av sådana, som avtalsmässigt förbundit sig att vid behov tillhandahålla utrustning.

Utskottet ansluter sig i likhet med remissinstanserna till den även av revisorerna uttalade uppfattningen, att någon tvekan icke kan råda om att en maskin- och materielberedskap i och för sig är nödvändig ur synpunkten av en effektiv arbetsmarknadspolitik. Den frågan kan emellertid väckas, om arbetsmarknadsstyrelsens förrådshållning har en lämplig omfattning eller om icke syftet med densamma kan tillgodoses på ett mera rationellt och ekonomiskt sätt än för närvarande. Revisorerna har utan att själva taga någon definitiv ståndpunkt diskuterat olika tänkbara alternativ till den nuvarande ordningen. Som arbetsmarknadsutredningen framhållit i sitt yttrande över revisorernas uttalande är frågan av svårlöst karaktär och kräver ingående överväganden. Den sammanhänger intimt med den framtida utformningen av arbetsmarknadspolitik och då närmast med hur en avvägning framdeles skall ske mellan olika sysselsättningsfrämjande åtgärder. Att utreda dessa problemställningar åvilar just arbetsmarknadsutredningen. Utskottet, som finner det av revisorerna berörda spörsmålet värt att ytterligare övervägas, anser det under sådana förhållanden naturligt, att utredningen ägnar detsamma sin uppmärksamhet under sitt fortsatta arbete. Utredningen har i sitt yttrande förklarat sig införstådd härmed, och arbetsmarknadsstyrelsen själv har icke haft något att erinra mot att så sker.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit finner utskottet, att revisorernas uttalande icke bör till någon särskild riksdagens åtgärd föranleda. Det har därför begränsat sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmåla.

15:o) **Teknisk kontroll av statligt belånade fastigheter.** Under socialdepartementet, § 15, har revisorerna riktat anmärkningar mot formerna för den tekniska kontrollen av statligt belånade fastigheter (Del I, s. 87—96).

Utskottet. Beträffande detta ärende har utskottet yttrat sig i sitt utlåtande nr 53, varom utskottet velat här
erinra.

16:o) **Gruppbebyggelse i Studsvik.** Under socialdepartementet, § 16, har revisorerna anmärkt på byggnadskostnaderna för viss grupphusbebyggelse i Studsvik (Del I, s. 97—99).

Utlåtanden har avgivits av *bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnden i Södermanlands län och Aktiebolaget Atomenergi* (Del II, s. 139—143).

Utskottet. I sitt förevarande uttalande ägnar revisorerna uppmärksamhet åt byggnadskostnaderna för viss grupphusbebyggelse i Studsvik, som tillkommit under medverkan av länsbostadsnämnden i Södermanlands län. Husen har utförts genom Aktiebolaget Atomenergis försorg och är avsedda såsom tjänstebostäder åt sådan personal hos bolaget, som med hänsyn till sina arbetsuppgifter oundgängligen behöver bostäder i omedelbar närhet av bolagets anläggningar.

Kostnaderna för ifrågavarande nio hus måste enligt revisorerna anses såsom betydande. För envar av de tre aktuella hustyperna (118, 96 och 82 kvm) har de angivits till resp. 93 000, 88 000 och 81 000 kronor. Härvid har hänsyn ej tagits till en gemensam panncentral, som dimensionerats för en större bebyggelse och som dragit en kostnad av 360 000 kronor. Ett stöd för uppfattningen att det varit möjligt att bygga billigare finner revisorerna i det förhållandet, att länsbostadsnämnden vid prövning av låneansökningarna beräknat de skäliga byggnadskostnaderna till resp. 71 000, 60 500 och 55 200 kronor för de tre hustyperna.

Utskottet har för egen del givetvis svårt att på grundval av det redovisade materialet bedöma rimligheten av de uppkomna byggnadskostnaderna. Vad angår de hörda remissinstanserna har länsbostadsnämnden i Södermanlands län upplyst, att den vid låneärendenas behandling endast gjort en överslagsmässig kostnadsbedömning och att den icke haft tillräckligt underlag för att avgöra i vad mån kostnaderna för byggnadsarbetena behövt påverkas i höjande riktning av särskilda förhållanden. Nämnden har dock ansett de i låneansökningarna upptagna beloppen vara höga. — Bostadsstyrelsen finner det av erhållna uppgifter framgå, att för berörda bebyggelse arbetet med iordningställande av tomtmarken varit mer omfattande än som svarar mot det vid uträkning av belåningsvärden tillämpade schablonbeloppet. Att husen uppförts under en tid då andra, mycket omfattande anläggnings- och byggnadsarbeten pågått inom orten kan enligt styrelsen också förmodas ha påverkat kostnaderna i ogynnsam riktning. Något närmare uttalande om skäligheten anser sig styrelsen dock icke kunna göra. — Aktiebolaget Atomenergi redogör i sitt yttrande för de ingående utredningar och anbudsförfaranden, som föregått igångsättandet av byggnadsarbetena, och finner det med hänsyn härtill synnerligen tveksamt, om dessa kunnat utföras till lägre kostnader.

Utan att sålunda av revisorernas redogörelse eller av vad som eljest förekommit kunna bilda sig en närmare uppfattning i kostnadsfrågan vill utskottet dock med utgångspunkt i ärendet rent principiellt betona angelägenheten av att man vid den fortsatta planerade utbyggnaden av det berörda området tillvaratar alla möjligheter att hålla byggnadskostnaderna inom rimliga gränser. Atombolaget har i sitt yttrande förklarat sig införstått härmed. Som bolaget självt framhållit bör det givetvis vara ett intresse, att

de statsmedel som anvisas för bolagets verksamhet framför allt kommer de tekniska atomenergiarbetena till godo. Kostnaderna för bostadsbyggandet bör även ur denna synpunkt såvitt möjligt reduceras.

Då det finns skäl antaga, att de anförda synpunkterna blir beaktade, har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

17:o) **Ianspråktagandet av nya avdelningar vid Gräskärrens ungdomsvårdsskola.** Under socialdepartementet, § 17, har revisorerna anmärkt på att vårdplatser vid Gräskärrens ungdomsvårdsskola stått outnyttjade (Del I, s. 100—104).

Utlåtanden har avgivits av *socialstyrelsen* och *bostadsstyrelsen* (Del II, s. 143—146).

Utskottet. I anslutning till förslag underställda 1958—1960 års riksdagar har en avsevärd förstärkning av ungdomsvårdsskoleorganisationen beslutats. Bland de skolor som skall utbyggas befinner sig Gräskärr vid Uddevalla. Ifrågavarande skola — som främst är avsedd för det yngre klientelet — skall enligt föreliggande planer i slutligt skick kunna mottaga sammanlagt drygt sextio elever.

Revisorerna framhåller, att vid ett besök som de avlagt vid Gräskärr under september 1960 två nyuppförda, fullt inredda elevbyggnader med sammanlagt tjugu platser stått outnyttjade. Förläggningarna hade enligt vad som upplysts i stort sett färdigställts under juni månad samma år. Revisorerna har sedermera erfarit, att inflyttning påbörjats under senare hälften av oktober 1960. Anledningen till att byggnaderna ej tidigare tagits i anspråk har angivits vara brist på bostäder för den personal, som avsetts för vården av ifrågavarande elever. Vad sålunda förekommit ger revisorerna anledning erinra om att det även tidigare inträffat, att nya platser inom det statliga vårdområdet kommit att stå outnyttjade på grund av att erforderliga personalbostäder saknats vid den tidpunkt, då platserna gjorts disponibla. Ett sådant förhållande är enligt revisorerna ur många synpunkter otillfredsställande och borde icke behöva förekomma.

Utskottet är för sin del medvetet om att bostadsfrågans ordnande för personalen vid utbyggnader av här förevarande slag kan vara beroende av olika faktorer, som icke alltid kan klarläggas på ett tidigt stadium eller som förändras under arbetets gång. Det torde därför icke kunna undvikas, att utbyggnad i vissa fall måste påbörjas utan att alla förutsättningar för en lösning av bostadsproblemet föreligger. Att döma av den närmare redogörelse som revisorerna lämnat och av de kompletterande upplysningar, som tillhandahållits i samband med remissbehandlingen, torde väl Gräskärr få

anses vara exempel härpå. Sådana fall bör emellertid vara rena undantagsföreteelser, och utskottet vill understryka, att som en allmän princip i planeringsarbetet bör gälla, att beslut om utbyggnad av nya vårdplatser etc. icke fattas utan att man samtidigt har en uppfattning om hur personalens behov av bostäder skall kunna tillgodoses. Vid lösandet av detta problem bör givetvis ett intimt samråd äga rum med vederbörande kommunala myndigheter och med länsbostadsnämnden.

Då enligt vad som framgår av remissutlåtandena utskottets principiella uppfattning delas av de närmast berörda myndigheterna, har utskottet icke ansett revisorernas uttalande böra föranleda någon särskild riksdagens åtgärd utan begränsat sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen omförmäla.

18:o) Utfallet av automobilskattemedlens specialbudget. Under kommunikationsdepartementet, § 18, har revisorerna lämnat en redogörelse för utfallet av automobilskattemedlens specialbudget (Del I, s. 105—109).

Vad i förevarande ärende blivit av revisorerna berört är icke av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande, vilket utskottet får för riksdagen

anmäla.

19:o) Planväsendets centrala ledning. Under kommunikationsdepartementet, § 19, har revisorerna föreslagit, att frågan om samhällsplaneringens centrala organisation göres till föremål för en allsidig utredning (Del I, s. 110—126).

Utlåtanden har avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kammarkollegium, statskontoret, statens organisationsnämnd, fiskeristyrelsen, bostadspolitiska organisationskommittén, kommittén för näringslivets lokalisering, statens byggnadsbesparingsutredning* och *1960 års naturvårdsutredning* (Del II, s. 147—168).

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kajser* (I: 447) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m.fl.* (II: 527), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en översyn av samhällsplaneringens centrala organisation snarast kommer till stånd med beaktande av i motionerna angivna synpunkter.

Utskottet. Enligt revisorerna företer den centrala och översiktliga samhällsplaneringen för närvarande en starkt splittrad bild i organisatoriskt

hänseende. Någon självständig planmyndighet finnes sålunda icke inrättad utan berörda uppgifter är fördelade på en rad olika ämbetsverk, såsom byggnadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skolöverstyrelsen etc. Revisorerna framhåller, att en sådan ordning måste åt verksamheten förläna ett drag av tyngd, som icke kan undgå att verka hämmande på planarbetet och öka riskerna för mindre ändamålsenliga lösningar. Förhållandena anses motivera, att frågan om samhällsplaneringens centrala administration upptages till omprövning i hela dess vidd. Syftet bör därvid vara att få till stånd en mera enhetlig och rationellt arbetande organisation, lämpligen genom inrättandet av en central instans, hos vilken planeringsuppgifterna i möjlig mån samlas.

Utskottet är för sin del väl medvetet om betydelsen av att den samhällsplanerande verksamheten är organiserad på ett rationellt sätt. Viktigt är att organisationen beaktar det inbördes samband, som de olika planeringsuppgifterna har, och skapar lämpliga administrativa betingelser för det samråd och den samordning, som oundgängligen erfordras.

Vad angår det av revisorerna konstaterade förhållandet, att planeringsuppgifterna är fördelade på en rad olika myndigheter, har en sådan ordning delvis betingats av att vissa uppgifter haft en nära anknytning till den fackbetonade verksamhet, som utövas av särskilda myndigheter. Helt allmänt torde dock kunna sägas, att verksamheten fått sin prägel av den successiva utbyggnaden. Vägande skäl skulle därför kunna anföras för en omprövning av planeringsorganisationen i stort, därvid även andra lösningar än det av revisorerna ifrågasatta inrättandet av ett centralt planverk borde prövas. Som emellertid påpekats av statskontoret och statens organisationsnämnd pågår f.n. ett flertal utredningar, vilkas resultat kan förväntas påverka ett ställningstagande till föreliggande spörsmål. Här må nämnas utredningen om den bostadspolitiska organisationen, om byggnadsstyrelsens organisation, om den samhälleliga lokaliseringsverksamheten och om naturskyddets organisationsproblem. Att en utredning rörande planväsendets centrala organisation igångsättes, innan nämnda utredningar slutförts, torde icke vara lämpligt.

Om sålunda en samlad omprövning tills vidare torde få anstå, är det givetvis ur synpunkten av en ändamålsenlig samhällsplanering av största vikt, att de former för samverkan som efter hand utbildats i samarbetet mellan berörda myndigheter — i form av samrådsdelegationer, remissförfaranden etc. — ytterligare utvecklas. Detta får i första hand bli en uppgift för myndigheterna själva att beakta. Utskottet förutsätter emellertid, att även Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på förevarande problem och tar de initiativ, som eventuellt kan visa sig påkallade.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utskottet ansett sig böra begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen omförmåla.

Utskottet hemställer i enlighet härmed,
att motionerna I: 447 och II: 527 icke må föranleda någon
riksdagens åtgärd.

20:o) **Postgirots kortfristiga upplåning.** Under kommunikationsdepartementet, § 20, har revisorerna framhållit önskvärdheten av att spørsmålet angående postgirots kortfristiga upplåning upptages till närmare prövning (Del I, s. 127—136).

Utlåtanden har avgivits av *generalpoststyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, bank- och fondinspektionen, fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret* (Del II, s. 169—179).

Utskottet. Sedan frågan anmälts för riksdagen, erhöll generalpoststyrelsen år 1957 bemyndigande att tillgodose tillfälligt penningbehov för postgirorörelsen genom att begagna kredit i checkräkning hos riksbanken eller inländskt bankaktiebolag eller genom att annorledes upptaga lån. Vid riksdagsbehandlingen av ärendet underströks från bankoutskottets sida angelägenheten av att utnyttjandet av bemyndigandet begränsades till vad som erfordrades för mötande av rent tillfälliga behov och till vad som vore affärsmässigt betingat. --- Enligt revisorernas mening har ifrågavarande kortfristiga upplåning på senare tid fått en omfattning och intensitet, som ej förutsågs då bemyndigandet lämnades. Det synes revisorerna också tveksamt, om den rymmes inom de för verksamheten gällande bestämmelserna.

I anledning härav vill utskottet först konstatera, att kortfristig upplåning ingår som ett normalt led i all bankverksamhet, vilket sammanhänger med de periodiska växlingarna i bankernas medelstillgång. För postgirorörelsen gäller — som framgår av revisorernas redogörelse — att mycket kraftiga tillfälliga variationer i kontomedelsbehållningen förekommer. Genom att de kassapåfrestningar, som uppstår vid tillfällena av större medelsuttag, kan mötas med kortfristig upplåning från annat håll, är det emellertid möjligt att hålla likviditetsreserven vid en genomsnittligt lägre nivå, varigenom i sin tur en bättre förräntning av inestående medel kan erhållas.

Mot en upplåningsrätt för postbanken kan ur dessa synpunkter icke något vara att invända. Den frågan kvarstår emellertid, om upplåningen under senare tid fått en omfattning, som icke skulle vara förutsedd vid bemyndigandets tillkomst. Härvidlag anser utskottet i likhet med exempelvis fullmäktige i riksgäldskontoret, att det kan ifrågasättas, om lånebemyndigandet ger en så vidsträckt upplåningsrätt som det här skulle vara fråga om. Det bör emellertid beaktas, att efter det bemyndigandet lämnats en särskild omständighet inträffat, vilken i avsevärd mån torde ha medverkat till utvecklingen. Här åsyftas den omläggning av systemet för inleverering av käll-

skatteuppbörden, som genomförts fr. o. m. den 1 november 1959 och som — förutom att den lett till en minskning av postbankens likviditet — även försämrat bankens förräntningsmöjligheter. Det finns skäl antaga, att den omfattning som upplåningen fått på grund av angivna förhållande blir en företeelse av övergående natur. Härpå tyder bl. a. den omständigheten, att upplåningen — såvitt kan bedömas av revisorernas uppgifter — minskat vid slutet av den berörda perioden.

Vid angivna förhållanden har utskottet icke ansett, att revisorernas uttalande bör till någon särskild riksdagens åtgärd föranleda, utan velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmäla.

21:o) **Vattenfallsstyrelsens informationstjänst.** Under kommunikationsdepartementet, § 21, har revisorerna understrukt angelägenheten av att kostnaderna för vattenfallsstyrelsens informationstjänst i möjlig mån begränsas (Del I, s. 137—144).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret* och *vattenfallsstyrelsen* (Del II, s. 180—183).

Utskottet. Den inom vattenfallsstyrelsen inrättade avdelningen för press- och informationstjänst har bl. a. att svara för kontakter med och upplysningar till press och radio, att redigera och utgiva ett flertal tidskrifter och publikationer samt att handha det omfattande filmarbetet vid myndigheten. — Revisorerna, som granskat avdelningens verksamhet, har funnit att densamma under senare år dragit alltför höga kostnader. Under de senaste fem budgetåren har sålunda kostnaderna varierat mellan lägst 574 000 kronor och högst 1 034 000 kronor, motsvarande i genomsnitt 750 000 kronor för år.

Utskottet vill i anledning av revisorernas uttalande först konstatera, att det finner det naturligt, att ett ämbetsverk av vattenfallsstyrelsens storlek och med dess arbetsuppgifter bedriver en upplysnings- och kontaktverksamhet av här berört slag. Revisorerna synes icke heller ha ifrågasatt behovet av de olika slag av aktiviteter, som inrymmes i verksamheten. De vänder sig emellertid mot storleken av de belopp, som lagts ned på densamma. Utskottet är för sin del medvetet om angelägenheten av att såvitt möjligt begränsa kostnaderna i den mån så kan ske utan att syftet med verksamheten motverkas. Inom vattenfallsstyrelsen synes man också ha sin uppmärksamhet riktad på kostnadsspörsmålet. Styrelsens informationsverksamhet har sålunda nyligen gjorts till föremål för en intern översyn, som siktat till att ge den en med hänsyn till styrelsens behov lämplig utformning och omfattning. De åtgärder som översynen föranlett har redan medfört vissa kostnadsbegränsningar och ytterligare torde stå att uppnå.

Särskild uppmärksamhet har revisorerna ägnat filmverksamheten. Revi-

sorerna anser det sålunda möjligt att begränsa filmernas antal och att söka mindre kostnadskrävande lösningar i fråga om deras utförande. — För egen del har utskottet förståelse för filmens uppgift, då det gäller att informera den egna personalen och allmänheten om styrelsens verksamhet, om den tekniska utvecklingen på kraftområdet, om strävandena att minska skadeverkningarna från kraftutbyggnaden på natur- och näringsintressen etc. Givetvis får det även här bli en avvägning av verksamheten med hänsyn till vad som ter sig ekonomiskt rimligt. I detta sammanhang må erinras om att vattenfallsstyrelsen i de nya direktiv för filmverksamheten som utfärdats begränsat antalet filminspelningar för år. Vad angår spørsmålet huruvida styrelsens filmer dragit onödigt stora inspelningskostnader är det svårt för utskottet att bilda sig en uppfattning härom. Styrelsen själv anser, att kostnaderna varit förhållandevis låga. Utskottet förutsätter, att den utredning som f. n. pågår inom statens sakrevision angående statliga myndigheters filminspelning skall kunna ge ytterligare underlag för en bedömning i detta hänseende.

Av vad som inhämtats i ärendet synes framgå, att man inom vattenfallsstyrelsen är väl medveten om nödvändigheten att fortlöpande överväga alla möjligheter till rationalisering och kostnadsbesparing. Det finns därför skäl antaga, att syftet med revisorernas uttalande blir tillgodosett utan att några särskilda åtgärder vidtages. Utskottet har i enlighet härmed velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

22:o) **Vissa iakttagelser angående skatteuppbörden m. m.** Under finansdepartementet, § 22, har revisorerna lämnat en redogörelse för vissa iakttagelser angående skatteuppbörden m. m. (Del I, s. 145—165).

Utskottet. Vad i detta ämne blivit av revisorerna berört har utskottet ansett icke påkalla något särskilt uttalande från dess sida, vilket utskottet får för riksdagen

anmäla.

23:o) **Räntan å lån från statens utlåningsfonder.** Under finansdepartementet, § 23, har revisorerna uttalat sig till förmån för en översyn av bestämmelserna om räntan å lån från statens utlåningsfonder (Del I, s. 166—173).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret, riksräkenskapsverket, fullmäktige i riksbanken* och *fullmäktige i riksgäldskontoret* (Del II, s. 184—192).

Utskottet. Räntevillkoren för lån från statens utlåningsfonder regleras genom två författningar av år 1943, i vilka dels lämnas gemensamma föreskrifter för de olika fonderna, dels anges den räntetyp vartill de olika fon-

derna skall hänföras. Med hänsyn främst till den utveckling som ägt rum på kreditmarknaden sedan bestämmelsernas tillkomst, liksom även till räntelägets förändringar under den senaste tjugoårsperioden, delar utskottet revisorernas uppfattning att en översyn av gällande bestämmelser kan vara motiverad. Visserligen omprövas normalräntan för varje år, men för åtskilliga av fonderna gäller därifrån avvikande räntesatser. Sålunda tillämpas f. n. inte mindre än åtta olika räntesatser. I likhet med revisorerna ifrågasätter utskottet om en så långt gående differentiering kan anses motiverad, även om de skilda lånebehoven väl alltjämt måste förutsättas få ett visst inflytande på ränteavvägningen.

En översyn av bestämmelserna torde måhända även böra inbegripa grunderna för fastställande av normalräntans storlek i och för utrönande av möjligheten att bättre än f. n. anpassa räntesatserna till inträffade förändringar på kapitalmarknaden. Även i ett annat hänseende synes det kunna vara motiverat att anpassa räntan efter skiftande förhållanden genom att öppna möjligheter till omprövning av räntenivån under lånens löptid. Långivningen skulle i enlighet härmed kunna kombineras med konverteringsrätt efter visst antal år.

Vad slutligen angår frågan om en reduktion av antalet lånefonder synes goda möjligheter föreligga att utan förfång för de skilda kreditbehoven ernå ökad förenkling och överskådlighet. Såsom statskontoret i sitt remissyttande erinrat har åtskilliga av fonderna numera avvecklats eller börjat avvecklas. Härtill kommer att en del fonder sannolikt inte längre är av samma betydelse som vid deras tillkomst. I likhet med statskontoret anser dock utskottet, att frågan om en reduktion eller ytterligare sammanslagning av lånefonderna inte lämpligen bör hänskjutas till en för samtliga fonder gemensam utredning, eftersom den stora anhopningen av arbetsmaterial m. m. erfarenhetsmässigt torde visa sig ägnad att tynga och försena utredningsarbetet. En omprövning av fondernas framtida bestånd bör därför ske fond för fond i lämpliga sammanhang.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av revisorernas förevarande uttalande anført.

24:o) **Redovisningen av vissa anslag å riksstaten.** Under finansdepartementet, § 24, har revisorerna uttalat sig till förmån för en särskild översyn av frågan om redovisningen av vissa anslag å riksstaten (Del I, s. 174—185).

Utlåtanden har avgivits av *flygförvaltningen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, statskontoret och riksräkenskapsverket* (Del II, s. 192—201).

Utskottet. Ur finanspolitiska synpunkter framstår det självfallet som

önskvärt, att den statliga budgeten blir så upplysande och överskådlig som möjligt och att av riksdagen beslutade utgifter i görligaste omfattning omedelbart regleras genom anslag å riksstaten. Härigenom vinnes ökad överblick och kontroll över den reella budgetutvecklingen. Med dessa allmänna synpunkter för ögonen har revisorerna under förevarande paragraf upptagit tre frågor, vilka sammanhänger med budgetens uppställning. Den viktigaste av dessa avser spørsmålet om reservationsanslagen och deras användning. Den andra frågan gäller redovisningen av de anslag som f. n. uppförs under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Slutligen har även upptagits spørsmålet om redovisning under inkomsttiteln för skatt å inkomst och förmögenhet.

Med avseende å frågan om reservationsanslagen och deras användning kan konstateras, att dessa anslag numera fått en betydande omfattning — för budgetåret 1959/60 sammanlagt i runt tal 3,9 miljarder kronor — om ock deras relativa storlek i förhållande till statens utgiftssumma efter hand minskat. Anslagens natur kan leda till att betydande anslagsreservationer uppkommer. Såsom revisorerna framhåller kan av riksstaten för ett visst år inte utläsas den beräknade förbrukningen av under tidigare år upptagna men fortfarande disponibla reservationsmedel. Denna medelsförbrukning påverkar emellertid det reella budgetutfallet, och med hänsyn till reservationsmedelsförbrukningens stora omfattning är riksstaten därför knappast något rättvisande uttryck för den förändring i statsverkets ekonomiska ställning, som kan väntas under budgetåret. Bland de olika utvägar att komma till rätta med de angivna olägenheterna som under de senaste åren prövats torde den hittills mest ändamålsenliga vara det s. k. bemyndigandesystemet. Detta används för en del anslag under fjärde huvudtiteln och innebär, att Kungl. Maj:t varje år utverkar riksdagens bemyndigande att för viss tidsperiod utlägga beställningar inom en av riksdagen fastställd kostnadsram. Denna motsvarar i princip vad som enligt särskild anskaffningsplan kommer att bindas genom beställningar under det närmaste budgetåret. Anslagen på riksstaten — som fortfarande har karaktären av reservationsanslag — upptas däremot endast till belopp motsvarande vad som beräknas bli utbetalat från anslagen under budgetåret.

Revisorerna rekommenderar åtgärden att utvidga bemyndigandesystemet till nya förvaltningsområden och samtidigt omvandla själva anslagen till förslagsanslag. Den erforderliga begränsningen av utgifterna skulle då ske genom att riksdagen årligen fastställde beställningsbemyndiganden o. d. för de med anslagen avsedda verksamhetsgrenarna. Det synes utskottet emellertid tvivelaktigt om några verkliga fördelar står att vinna med en sådan omläggning. Exempelvis flygförvaltningen uttalar i sitt remissyttande, att en övergång till förslagsanslag i stort sett inte torde innebära någon ändring av de problem som i dagens läge är förenade med anskaff-

ning av flygmateriel över reservationsanslag. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ger uttryck för uppfattningen att den åsyftade fördelen borde kunna ernås utan någon ändring av anslagsbeteckningen, i det att reservationsanslagen kunde uppföras med endast så stora belopp, att tillsammans med eventuellt kvarstående reservationer täckning för de beräknade utgifterna under året erhöles. Enär i varje fall omfattningen av verksamheten komme att regleras av beställningsbemyndiganden o. d. borde å andra sidan hinder ej föreligga för utbyte av reservationsanslagen mot icke maximerade förslagsanslag. Riksräkenskapsverket uttalar som sin åsikt, att den nuvarande anslagsformen kan anses inrymma en viss garanti för att anskaffningsverksamheten planläggs och bedrivs inom ramen för lämnade beställningsbemyndiganden så, att de för varje budgetår aktuella utbetalningarna rymms inom det för budgetåret beräknade betalningsutfallet. Ett av anskaffningsverksamheten ensidigt beroende betalningsutfall, vilket skulle bli möjligt vid övergång till förslagsanslag, skulle enligt ämbetsverket kunna leda till att anslagsbelastningen blev mer ojämn och underkastad starkare förskjutningar än f. n. Eftersom tanken på ett utsträckande av bemyndigandesystemet till att avse, förutom anslag under fjärde huvudtiteln, vissa anslag under femte, sjätte, och nionde huvudtitlarna, relativt nyligen avvisats av riksdagen anser riksräkenskapsverket dessutom att dessa beslut inte nu bör omprövas. Utskottet kan för sin del instämma i denna grundsyn på den väckta frågan. Såsom nämnda ämbetsverk framhåller kan det dessutom rent principiellt förefalla betänkligt att ytterligare frångå regeln om att varje riksdag bör anvisa medel för hela den av dess beslut betingade utgiften, även om vissa fördelar skulle kunna ernås vid övergång till bemyndigandesystemet för vissa större anslag.

Enligt utskottets uppfattning synes alltså tillräckliga skäl knappast föreligga för att den väckta frågan f. n. skulle göras till föremål för en särskild översyn. Utskottet förutsätter emellertid, att det blivande riksrevisionsverket följer frågan med uppmärksamhet och framlägger de förslag, vartill förhållandena kan föranleda.

Såsom tidigare nämnts har revisorerna även upptagit frågan om ändrad ordning för anvisande av anslagen till avskrivning av nya kapitalinvesteringar. F. n. redovisas avskrivningsanslagen under en särskild huvudtitel å riksstaten. Samtliga erforderliga medel äskas på finansdepartementets föredragning, oavsett till vilket departements verksamhetsområde de till grund för avskrivningarna liggande investeringarna hör. Anledningen härtill torde vara att för avskrivningsbehovets fastställande enhetliga principer ansetts böra tillämpas. Vid sin behandling år 1954 av anslagen till avskrivning av nya kapitalinvesteringar påvisade emellertid statsutskottet (utlåtande nr 153) vissa med gällande ordning förbundna olägenheter. Uppdelningen av medelsäskandena beträffande själva investeringen på vederböran-

de fackdepartement och i fråga om däremot svarande avskrivning på finansdepartementet hade, framhöll utskottet, medfört att en och samma fråga kom att vid riksdagsbehandlingen prövas i skilda sammanhang, oaktat av sakliga skäl en enhetlig bedömning framstod som motiverad. Utskottet fann starka skäl tala för att till särskilt övervägande upptogs frågan, huruvida inte på vederbörande fackdepartements föredragning borde äskas såväl erforderliga medel för investering som däremot svarande avskrivningsanslag. Vid anmälan av anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1955/56 förklarade sig emellertid chefen för finansdepartementet icke kunna förorda någon ändring av gällande system beträffande behandlingen av anslagen till avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Ett slopande av avskrivningshuvudtiteln skulle, framhöll departementschefen, eliminera den systematik för riksstatens uppställning som eftersträvats och även uppnått genom tidigare budgetreformer. Bland annat skulle det icke bli möjligt att i riksstaten särskilja statens löpande utgifter från utgifter för kapitalökning. Vad sålunda anförts föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

Även om — såsom utskottet år 1954 framhöll — skäl kan tala för ett införande av den utav revisorerna föreslagna ordningen, anser utskottet likväl att de motiv som talar däremot är mera vägande. Utskottet finner därför revisorernas uttalande i denna del inte böra föranleda någon åtgärd.

Den tredje av revisorerna under förevarande paragraf berörda frågan avser inkomsttiteln skatt å inkomst och förmögenhet m. m. Över denna titel redovisas inte blott de statliga skatter och avgifter som slutligt tillgodoförs titeln utan även i betydande omfattning andra medel. Att sålunda ett flertal transaktioner sker över ifrågavarande titel är enligt revisorerna ägnat att försvåra överblicken av de inkomster som slutligt skall redovisas på densamma. En ändrad form för redovisningen framstår därför enligt revisorernas mening som önskvärd. Utskottet, som inte vill jäva revisorernas uppfattning om de med den nuvarande redovisningen förbundna olägenheterna i och för sig, får emellertid erinra om att fördelarna i stort av att vissa slags avgifter uppbäres genom skatteuppbörden ansetts överväga de redovisningsmässiga nackdelarna. Riksräkenskapsverket erinrar i detta sammanhang om att ett av ämbetsverket framlagt förslag, vilket åsyftade att förenkla beräkningarna i fråga om inkomstskatttiteln genom att utbetalningarna till sjukkassorna icke skulle belasta denna titel utan bestridas från anslag på driftbudgetens utgiftssida, lämnats utan bifall av statsmakterna. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner utskottet inte heller på denna punkt anledning biträda revisorernas förslag om en särskild översyn. Utskottet förutsätter emellertid, att det blivande riksrevisionsverket följer även denna fråga med uppmärksamhet och — därest förhållandena därtill föranleder — framlägger förslag, som kan möjliggöra en bättre överblick över ifrågavarande inkomster.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att revisorernas förevarande förslag icke må föranleda
någon riksdagens åtgärd.

25:o) **Standardiseringsverksamheten inom statsförvaltningen.** Under finansdepartementet, § 25, har revisorerna föreslagit vissa åtgärder i syfte att effektivisera den statliga standardiseringsverksamheten (Del I, s. 186—206).

Utskottet. Beträffande detta ärende kommer utskottet framdeles att avgiva utlåtande, vilket utskottet får för riksdagen

anmäla.

26:o) **Samordning av expeditionsvaktsgöromål.** Under finansdepartementet, § 26, har revisorerna föreslagit, att en undersökning snarast kommer till stånd rörande samordning av expeditionsvaktsgöromål hos vissa myndigheter i Stockholm (Del I, s. 207—213).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret* och *statens organisationsnämnd* (Del II, s. 212 och 213).

Utskottet. Enligt utskottets mening har i fråga om samordning av expeditionsvaktsgöromål såväl i revisorernas uttalande som i de av statskontoret och organisationsnämnden avgivna remissyttrandena anförts åtskilliga synpunkter som är värda beaktande. Utskottet ansluter sig därför till förslaget om en undersökning av hithörande förhållanden. Denna synes lämpligen böra anförtros det nya rationaliseringsverk som skall träda i funktion den 1 juli 1961.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till
känna vad utskottet i anledning av revisorernas förevarande
uttalande anför.

27:o) **Utgivningen av statsliggaren.** Under finansdepartementet, § 27, har revisorerna gjort vissa uttalanden i fråga om utgivningen av statsliggaren (Del I, s. 214—216).

Utlåtanden har avgivits av *statskontoret* och *riksräkenskapsverket* (Del II, s. 214—216).

Utskottet. Inledningsvis vill utskottet understryka revisorernas uttalande om statsliggarens betydelse som ett viktigt hjälpmedel vid handläggning av administrativa frågor, såväl inom riksdagen som inom olika delar av statsförvaltningen. Detta uttalande bör anses innefatta både statsliggarens huvuddel och det särskilda författningsbihanget. Vad särskilt det sistnämnda angår må framhållas dettas karaktär av författningshandbok, vilket med-

för särskilda krav på aktualitet och korrekthet, icke minst i fråga om lönebelopp, förteckningar över tjänster m. m.

Revisorernas huvudanmärkning i förevarande fall avser det förhållandet att statsliggaren utkommer för sent. Jämlikt gällande bestämmelser skall liggaren för varje budgetår föreligga tryckt den 1 september, men denna föreskrift är numera, på grund av materialets tillväxt, inte möjlig att iaktta. Enligt vad revisorerna uppger mottogs hela statsliggaren för innevarande budgetår först den 14 november.

Utskottet vill för egen del ge uttryck åt den uppfattningen att den nu gällande, nära 40-åriga bestämmelsen om att statsliggaren för varje budgetår skall föreligga tryckt den 1 september numera förefaller meningslös; enligt vad statskontoret anfört finns nämligen inte längre några förutsättningar för liggarens färdigställande å angivna tidpunkt. Den första åtgärd som bör vidtas synes därför vara att bestämma en sådan utgivningslid för statsliggaren att nämnda tid med hänsyn till numera föreliggande förhållanden kan i praktiken hållas. I fråga om tidpunkten såsom sådan vill utskottet endast understryka angelägenheten av att liggaren i fortsättning- en utkommer tidigare än vad som varit fallet under senare år.

Vad i övrigt beträffar de allmänna förutsättningarna för en tidigare utgivning av statsliggaren vill utskottet här endast anföra, att utskottet utgår ifrån att det fr. o. m. den 1 juli 1961 nyinrättade riksrevisionsverket ägnar denna fråga erforderlig uppmärksamhet och vidtar de åtgärder, bl. a. med avseende å personaldisposition, som kan befinnas påkallade.

Beträffande utformningen och utgivningen av statsliggarens bihang framgår av handlingarna, att statskontoret verkställt utredning härom och den 19 mars 1959 till Kungl. Maj:t avgivit förslag om hur en särskild författningshandbok, avsedd att ersätta nämnda bihang, borde utformas och utgivas. Enligt vad utskottet under hand inhämtat har ställningstagandet till statskontorets berörda förslag ansetts böra anstå i avvaktan på statsmakternas beslut angående den myndighet som framdeles skall ha hand om statsliggarens utgivning. Sedan denna fråga numera avgjorts torde ifrågasvarande förslag kunna väntas komma att inom kort upptas till prövning. För egen del vill utskottet i detta sammanhang endast framhålla önskvärdheten av att en blivande författningshandbok utformas med särskilt beaktande av den praktiska användbarheten vid det löpande arbetet hos myndigheter m. fl.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av revisorernas förevarande uttalande anfört.

28:o) **Vissa ersättningar vid centraltullkammaren i Stockholm.** Under finansdepartementet, § 28, har revisorerna uttalat sig angående vissa ersättningar till personal vid centraltullkammaren i Stockholm (Del I, s. 217—219).

Utlåtanden har avgivits av *riksräkenskapsverket* och *generaltullstyrelsen* (Del II, s. 216 och 217).

Utskottet. Liksom revisorerna vill utskottet ge uttryck åt en viss förvåning över att förekomsten av de i ärendet angivna ersättningarna inte tidigare uppdagats och påtalats. Då det emellertid torde kunna förväntas att myndigheterna tillser att företeelser av liknande slag inte förekommer i fortsättningen, anser sig utskottet kunna inskränka sig till att vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

29:o) **Ordförande m. m. i vissa taxeringsnämnder.** Under finansdepartementet, § 29, har revisorerna gjort vissa uttalanden rörande ordförande m.m. i vissa taxeringsnämnder (Del I, s. 220—224).

Utlåtanden har avgivits av *riksskattenämnden*, *överståthållarämbetet*, *länsstyrelserna i Uppsala län, Hallands län, Värmlands län och Västerbotens län* samt *Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund* (Del II, s. 217—224).

Utskottet. Under förevarande paragraf redovisar revisorerna resultatet av vissa undersökningar rörande tjänstemannainslaget i taxeringsnämnderna samt knyter härtill en del reflexioner av principiell och praktisk innebörd. Det understrykes att det måste vara ett väsentligt intresse, att ordförande i taxeringsnämnd intar en sådan ställning att allmänhetens förtroende till nämnden inte rubbas. Revisorerna finner det ur principiella synpunkter otillfredsställande att till ordförande i taxeringsnämnd förordnas befattningshavare vid länsstyrelse; alldeles särskilt skulle detta gälla i fråga om tjänstemän vid provningsnämndens kansli. Det sagda anses, om än med mindre styrka, ha avseende även å kronoombud.

Utskottet vill framhålla att det självfallet är ur rättssäkerhetssynpunkt av största vikt, att taxeringsnämnderna äger allmänhetens förtroende och att taxeringsnämndsordförandena intar en strikt opartisk ställning. Ett av huvudsyftena med reformarbetet på skatteväsendets område har också varit att stärka rättsskyddet för den enskilde medborgaren. Problemet kan emellertid — vilket även vitsordas av revisorerna — inte skärskådas enbart ur principiell synvinkel. Rekryteringsvårigheterna främst med avseende å ordförandeposterna är nämligen f. n. markant framträdande. Svårighe-

terna illustreras med all tydlighet i länsstyrelsernas och de övriga remissmyndigheternas yttranden. Då det är ett allmänt intresse att taxeringsnämndsordförandena är väl skickade för sitt uppdrag, läser det därför vara oundvikligt att dessa poster — liksom även befattningarna som kronoombud — i betydande omfattning besätts med personer ur landsstatstjänstemännens led. En ovillkorlig förutsättning för att inte allmänhetens förtroende för taxeringsarbetet skall rubbas måste emellertid vara, att gällande jävsregler strängt iakttas. Om så sker torde man inte ha anledning befara, att en opartisk handläggning av taxeringsmålen på provningsnämndsstadiet skulle äventyras. Även om revisorernas erinringar i berörda hänseende är ur principiella synpunkter beaktansvärda, torde under nyss angiven förutsättning inte böra komma i fråga att från taxeringsnämndsuppdrag undantaga de kvalificerade tjänstemännen å provningsnämndens kansli. Såsom riksskattenämnden i sitt remissyttrande framhållit intar dessa tjänstemän icke någon annan ställning i förevarande hänseende än övrig personal å landskontoren. Att helt undantaga dem från taxeringsnämndsuppdrag skulle kunna leda till ökade rekryteringssvårigheter och därmed även till en försvagning av taxeringsorganisationen i första instans.

Revisorerna har särskilt understrukit önskvärdheten av att i taxeringsnämnd inte samtidigt förordnas ordförande och kronoombud från samma länsstyrelse. En sådan ordning kan enligt revisorerna lätt inge de skattskyldiga den föreställningen, att taxeringarna fastställs av dessa två tjänstemän. Även utskottet är av den uppfattningen att en dylik tjänstemannadominans inom nämnderna bör undvikas, även om det i något undantagsfall kan bli ofrånkomligt att lösa personfrågan på dylikt sätt. Såvitt av remissyttrandena kan utläsas är också myndigheterna införstådda med revisorerna på denna punkt. Under sådana förhållanden kan utskottet inte finna det påkallat att — såsom revisorerna föreslagit — revisorernas synpunkter på denna fråga genom ett särskilt cirkulär skulle bringas till länsstyrelsernas kännedom.

Sammanfattningsvis anser utskottet vad i förevarande hänseenden av revisorerna anförts inte påkalla annat ställningstagande från utskottets sida än att utskottet velat vad i ärendet förekommit för riksdagen
omförmåla.

30:o) Premieringen av frivilligt banksparande. Under finansdepartementet, § 30, har revisorerna uttalat sig angående premieringen av frivilligt banksparande och lämnat riksdagen en redogörelse för det under åren 1955 och 1956 gjorda försöket med nämnda sparform (Del I, s. 225—232).

Utskottet. Under erinran om att utredningen om sparstimulerande åtgärder numera framlagt betänkande i ämnet (SOU 1961: 2) har utskottet an-

sett sig kunna begränsa sig till att vad i förevarande ärende förevarit för riksdagen

omförmåla.

31:o) **Statliga myndigheters anlitage av bankinrättningar m. m.** Under finansdepartementet, § 31, har revisorerna uttalat sig i fråga om statliga myndigheters anlitage av bankinrättningar m. m. och föreslagit, att vissa förtydligande föreskrifter utfärdas (Del I, s. 233—236).

Utlåtanden har avgivits av *försvarets civilförvaltning, armétygförvaltningen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket* och *Sveriges Kreditbank aktiebolag* (Del II, s. 224—229).

Utskottet. Medelsförvaltande statliga myndigheter m. fl. är enligt kungörelsen 1951: 453 skyldiga att vid vissa angivna slag av transaktioner anlita riksbanken, postgiroverksamheten eller Sveriges Kreditbank. Även vid övriga transaktioner, där förmedling av bankinrättning påkallas, åligger det myndigheterna att anlita nämnda institutioner, där så utan olägenhet kan ske. Emellertid har ett flertal myndigheter underlåtit att ställa sig dessa föreskrifter till efterrättelse. I icke obetydlig utsträckning anlitas sålunda enskilda banker för löneutbetalningar ävensom för depositioner, förvaltning av fondmedel, utlandslikvider m. m. Revisorerna förordar, att myndigheterna på lämpligt sätt erinras om skyldigheten att iakttaga gällande bestämmelser på förevarande område, men förutsätter samtidigt såsom självklart, att kreditbanken därvid erbjuder berörda myndigheter lika goda affärsvillkor som andra banker.

Utskottet är i princip ense med revisorerna om angelägenheten av att gällande bestämmelser efterlevs men vill samtidigt understryka, att förhållandena i det enskilda fallet kan motivera en viss rörelsefrihet för myndigheterna, t. ex. i fråga om förvaltningen av fonder, vilka tillkommit långt innan gällande kungörelse utfärdades och vilkas medel fått kvarstå i den bankinrättning, där de ursprungligen insatts. Även lokala förhållanden kan i vissa fall motivera en lättnad i kravet på en strikt tillämpning av kungörelsens bestämmelser. Vad angår löneutbetalningar torde såsom riksräkenskapsverket framhållit vid kungörelsens utfärdande inte ha avsetts att reglera frågan om de penninginrättningar, vid vilka sådana utbetalningar må ske. I detta avseende synes oklarhet föreligga om kungörelsens tillämpning, varför ett förtydligande måhända bör ske, innan åtgärder vidtas i det av revisorerna angivna syftet. Även i ett annat hänseende kan ett förtydligande vara på sin plats, nämligen i fråga om inköp av resevalutor. Såsom revisorerna förutsatt bör myndigheterna, där så utan olägenhet kan ske, inköpa resevalutor hos Sveriges Kreditbank, lämpligen på samma sätt

som f. n. tillämpas vid armétygförvaltningen och för vilket redogörelse lämnats i revisorernas berättelse.

Under återopandande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder i det av revisorerna under förevarande paragraf angivna syftet.

32:o) **Vissa skoladministrativa spörsmål.** Under ecklesiastikdepartementet, § 32, har revisorerna till behandling upptagit vissa skoladministrativa spörsmål (Del I, s. 237—247).

Utskottet. Beträffande detta ärende har utskottet yttrat sig i sitt utlåtande nr 8, varom utskottet velat här

erinra.

33:o) **De vetenskapliga forskningsrådets administration.** Under ecklesiastikdepartementet, § 33, har revisorerna föreslagit en omläggning av forskningsrådets administration (Del I, s. 248—252).

Utskottet. Beträffande detta ärende har utskottet yttrat sig i sitt utlåtande nr 106, varom utskottet velat här

erinra.

34:o) **Export av brödsäd.** Under jordbruksdepartementet, § 34, har revisorerna anförvt vissa synpunkter på den svenska exporten av brödsäd (Del I, s. 253—261).

Utlåtanden har avgivits av *statens jordbruksnämnd, Svensk spannmåls-handel och Svenska lantmännens riksförbund* (Del II, s. 344—349).

Utskottet. Revisorerna lämna en redogörelse för prissättningsystemet i fråga om brödsäd samt för den prisreglerande verksamhet, som utövas av Föreningen Svensk spannmålshandel. Vidare lämnas vissa jämförande kvantitets- och prisuppgifter belysande exporten av brödsäd och importen av fodersäd under skördeåren 1956/57—1959/60. I anslutning härtill konstaterar revisorerna, att det under perioden förekommit, att brödsäd exporterats till lägre pris än det som betalats för samtidigt importerad fodersäd. Eftersom brödsäd i stor utsträckning torde vara direkt utbytbar mot fodersäd, kan en sådan export knappast vara ekonomiskt fördelaktig. Det bör därför enligt revisorernas mening prövas i vad mån en ökad avsättning av brödsädsöverskottet kan äga rum inom landet utan ogynnsamma återverkningar på spannmålsmarknaden eller på handelsutbytet i övrigt.

Utskottet anser väl i likhet med revisorerna, att möjligheterna bör prö-

vas att inom landet finna avsättning för det svenska överskottet av brödsäd såsom foder. Av det utlåtande som avgivits av Föreningen Svensk spannmålshandel framgår också, att en sådan prövning fortlöpande sker i anslutning till den planering, som företages från föreningens sida och som grundas på av föreningen uppgjorda prognoser beträffande överskottets storlek och marknadens utveckling m. m.

Revisorerna har emellertid som nyss nämnts funnit, att under den berörda fyraårsperioden brödsäd exporterats till lägre pris än det som samtidigt betalats för importerad fodersäd. — I anslutning härtill vill statsutskottet först i likhet med revisorerna konstatera, att det här rör sig om svårbedömda problem. Redan mot de prisuppgifter, vilka revisorerna redovisat som grund för sitt uttalande, kan kritiska synpunkter anföras. Som Svensk spannmålshandel framhållit är det fråga om för hela skördeår gällande medelvärden. Spridningen i fråga om importpriserna för fodersäd är emellertid enligt uppgift betydande, och medelvärdena skiljer sig i regel väsentligen från de priser, som gäller då beslut måste fattas om hur uppkomna brödsädsöverskott skall disponeras. — En annan sak är, att den inhemska efterfrågan på fodervete och foderråg endast i mindre grad kan stimuleras genom priserna. Hänsyn måste nämligen tagas till fodermarknaden i övrigt samt till den prissättning, som eftersträvas för fodersäd för att i önskvärd mån påverka animalieproduktionen. Detta hänsynstagande till marknaden för den traditionella fodersäden kan leda till att nyssnämnda förening hindras att överföra vete och råg till foder. — Slutligen bör påpekas, att även om den inhemska fodermarknaden ter sig fördelaktig ur avsättningssynpunkt en viss brödsädsexport kan vara av vikt med hänsyn till vårt lands internationella förpliktelser. Denna synpunkt understrykes särskilt av statens jordbruksnämnd, som konstaterar hur den handelspolitiska aspekten spelat in vid marknadsbedömningen under den period, som revisorerna ägnat uppmärksamhet.

Vad revisorerna anført och vad eljest i ärendet förekommit torde enligt utskottets mening icke ge anledning till någon riksdagens åtgärd. Utskottet har i enlighet härmed velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmäla.

35:o) **Norrlands lantbruksförsöksanstalt Röbbäcksdalen.** Under jordbruksdepartementet, § 35, har revisorerna förordat en omprövning av frågan om personalbehovet vid försöksanstalten (Del I, s. 262—268).

Utlåtanden har avgivits av *statens organisationsnämnd, lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, statens värtskyddsanstalt och statens maskinprovningar* (Del II, s. 349—352).

Utskottet. Efter förslag av norrlandskommittén fattades av 1949 års riksdag principbeslut om att en norrländsk forsknings- och försöksanstalt på jordbrukets område skulle inrättas vid Röbbäcksdalen invid Umeå. Enligt planerna skulle en under statens jordbruksförsök lydande försöksgård med därtill hörande laboratorier utgöra anstaltens centrala del. Därjämte skulle till samma plats förläggas ett antal underavdelningar till andra institutioner, som sysslade med vetenskaplig verksamhet i jordbrukets tjänst, exempelvis växtskydd, maskinprovning, frökontroll m. m. — Principbeslutet rörande Röbbäcksdalen har därefter i väsentliga hänseenden förverkligats. En jordbruksegendom har sålunda anskaffats, och för försöksgården har institutionsbyggnad och ytterligare ett antal byggnader uppförts. Av övrig vetenskaplig verksamhet har hittills två grenar förlagts till Röbbäcksdalen, nämligen en filial till statens växtskyddsanstalt och en avdelning av statens maskinprovningar.

Revisorerna som närmare studerat verksamheten vid Röbbäcksdalen har funnit, att de stora investeringar, som gjorts i byggnader och materiel, icke följts av en motsvarande upprustning i personalhänseende. Det påpekas, att bortsett från befattningen som driftledare för jordbruksegendomen endast finnes två fasta befattningar inrättade för forskning och försöksverksamhet vid anstalten. Behovet av arbetskraft i övrigt får tillgodoses genom viss tillfälligt anställd personal. — Det angivna personalläget måste enligt revisorerna uppenbarligen inverka hämmande på den forsknings- och försöksverksamhet, för vilken anstalten inrättats. Särskilt anser revisorerna olägenheter föreligga för den del av verksamheten, som avser laboratoriearbete och uppgifter i samband med försöksresultatens bearbetning och publicering. En omprövning bör därför ske av personalfrågan.

Utskottet — som i sammanhanget tagit del av Kungl. Maj:ts nyligen framlagda proposition angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena — vill som en allmän uppfattning uttala, att det givetvis är angeläget tillse, att institutionerna på förevarande område får en personal, som säkrar att tillgängliga försöks- och forskningsresurser kan utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt. Vad angår Röbbäcksdalens lantbruksförsöksanstalt förutsätter utskottet, att eventuellt ytterligare personalbehov prövas i samband med en fortsatt upprustning av försöksorganisationen. Med hänsyn härtill har utskottet ansett sig kunna begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

36:o) **Ekonomibyggnad vid Röbbäcksdalens lantbruksförsöksanstalt.** Under jordbruksdepartementet, § 36, har revisorerna ägnat uppmärksamhet åt

byggnadskostnaderna för ekonomibygnaden vid Röbbäcksdalens lantbruksförsöksanstalt (Del I, s. 269—276).

Utlåtanden har avgivits av *byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* samt *statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader* (Del II, s. 352—355).

Utskottet. Ekonomibygnaden vid den under föregående punkt omförd mällda Röbbäcksdalens lantbruksförsöksanstalt — vilken byggnad uppfördes genom entreprenad och färdigställdes år 1956 — rymmer i en höghus kropp ladugård för varm lösdrift med djurstall och foderutrymmen m. m. samt i en låghusflygel ett svinstall. Den slutliga kostnaden för byggnaden — bortsett från svinstall och spannmålsmagasin — motsvarar 4 700 kronor per nötkreatursenhet.

Revisorerna anser, att mot bakgrund av den grundliga utredning som föregått uppförandet nämnda kostnad måste betraktas som hög, och hänvisar till en av lantbruksstyrelsen gjord kostnadsjämförelse mellan sex olika ladugårdstyper, enligt vilken det mest kostnadskrävande alternativet för en ekonomibygnad med Röbbäcksdalens kreatursbesättning beräknas draga en kostnad av 3 060 kronor per nötkreatursenhet. — Revisorerna har i sammanhanget framhållit, att en analys i efterhand bort göras av det ekonomiska utfallet i syfte att klarlägga de faktorer som kan ha medverkat till detta.

Utskottet har för egen del givetvis svårt att på grundval av det redovisade materialet bedöma i vad mån byggnadskostnaderna är att betrakta som särskilt höga. Byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och lantbrukshögskolan har i sina yttranden framhållit, att den av revisorerna gjorda sammanställningen av här ifrågakvarande kostnadsresultat med den av lantbruksstyrelsen gjorda kostnadsjämförelsen icke är rättvisande. Den sistnämnda syftar sålunda endast till att klargöra relationer mellan olika principlösningar och inbegriper icke alla till ett reellt byggnadsföretag hörande kostnader. Enligt exempelvis byggnadsstyrelsens bedömning skulle med tillägg för vid entreprenadföretag normala byggmästararvoden, projekteringskostnader, kostnader för yttre arbeten etc. den i lantbruksstyrelsens kostnadsjämförelse nämnda siffran bli omkring 4 500 kronor per nötkreatursenhet enligt prisläget 1956.

Vad revisorerna anfört om önskvärdheten av att en efterhandsanalys skett av det ekonomiska utfallet av byggnadsföretaget kan utskottet helt ansluta sig till. Byggnaden har sålunda i flera hänseenden haft experimentkaraktär, och en bedömning av kostnadsresultatet hade därför bort företagas så att erfarenheter hade kunnat vinnas för framtiden. — Utskottet vill slutligen uttala önskvärdheten av att då fråga är om byggnadsarbeten av här nämnt slag samarbete i lämplig utsträckning kommer till stånd med

statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader, som enligt sin instruktion har att åt statliga myndigheter utan kostnad utföra utredningar av byggnadsteknisk och byggnadsekonomisk art jämte tillhörande projekteringsarbete.

Då de anförda synpunkterna kan förväntas bli beaktade utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida, har utskottet velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

37:o) Finansieringen av skogsvårdsstyrelsernas frö- och plantproduktion. Under jordbruksdepartementet, § 37, har revisorerna riktat anmärkning mot den gällande ordningen för tillgodoseende av plantskoleverksamhetens kapitalbehov (Del I, s. 277—282).

Utlåtanden har avgivits av *skogsstyrelsen, skogsvårdsstyrelserna i Södermanlands län, Östergötlands län, Jönköpings län, Kristianstads län, Älvsborgs län, Värmlands län, Gävleborgs län, Västernorrlands län och Västerbottens län* (Del II, s. 355—363).

Utskottet. Under förevarande punkt har revisorerna riktat anmärkning mot den nu gällande ordningen för tillgodoseende av skogsvårdsstyrelsernas kapitalbehov för frö- och plantproduktionen. Det erinras om att räkenskapsmässigt någon särredovisning hos styrelserna hittills icke förekommit beträffande ifrågavarande verksamhet, utan inkomster och utgifter har ingått i styrelsernas allmänna medelsförvaltning. Behovet av rörelsemedel för driften och i viss utsträckning även av investeringsmedel för anläggningarna har tillgodosetts i första hand genom anlåtande av styrelsernas likvida medel och i andra hand genom upptagande av lån i den allmänna marknaden, varvid dock Kungl. Maj:ts medgivande för varje särskilt fall måst inhämtas.

I anledning av vad sålunda anförts från revisorernas sida vill utskottet erinra om att ställning till förevarande spørsmål tagits så sent som i fjol. Sålunda godtog 1960 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t en ordning, innebärande att skogsvårdsstyrelsernas frö- och plantproduktion skulle drivas affärsmässigt i form av en från den övriga verksamheten skild rörelse. Däremot ansåg sig riksdagen lika litet som Kungl. Maj:t kunna biträda ett av 1955 års skogsvårdsutredning framlagt förslag, att staten skulle genom en särskild lånefond ställa erforderligt kapital till skogsvårdsstyrelsernas förfogande för investering i och drift av plantskolor samt för fröinsamling m. m. Vad gällde plantskoleverksamheten borde i stället skogsvårdsstyrelserna liksom hittills efter framställning till Kungl. Maj:t kunna medgivas rätt att upptaga lån på den allmänna kreditmarknaden.

Likaså borde alltså den särskilda lånefonden för insamling av skogsfrö bibehållas såsom stöd för finansieringen av styrelsernas fröinsamling.

Utskottet vill i anslutning härtill framhålla, att det är medvetet om de behov av kapital- och rörelsemedel, som föreligger på förevarande område. En medverkan från statens sida i syfte att underlätta medelsanskaffningen ter sig också rimlig. Det är därför önskvärt, att skogsvårdsstyrelserna verkligen utnyttjar de möjligheter i detta hänseende, som står till deras förfogande. Däremot synes det icke utskottet rimligt att sedan de med frö- och plantproduktionen sammanhängande ekonomiska problemen så nyligen varit föremål för statsmakternas prövning nu upptaga desamma till förnyade överväganden.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utskottet ansett sig böra begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmåla.

38:o) **Vissa avgifter för sjöfarten i Stockholm.** Under handelsdepartementet, § 38, har revisorerna förordat, att frågan om vissa närmare angivna avgifters avveckling upptages till prövning (Del I, s. 283—287).

Utlåtanden har avgivits av *kommerskollegium, förhandlingsledaren med uppgift att medverka vid en uppgörelse om avveckling av rekognitionsavgifterna till Danviks hospital, Direktionen över stiftelsen Danviks hospital, Direktionen över Borgerskapets Änkehus och Sveriges redareförening* (Del II, s. 364—374).

Utskottet. Revisorerna erinrar om att sedan flera hundra år tillbaka särskilda avgifter utgår i Stockholms hamn för fartyg som ankommer från utrikes ort, nämligen dels de s. k. danvikspenningarna, som tillfaller stiftelsen Danviks hospital, dels de s. k. fattigpenningarna, som tillfaller Stockholms borgerskaps änkehus. Frågan om dessa avgifters avveckling har enligt revisorerna sedan länge varit aktuell. Utredningar har företagits rörande avgifternas rättsliga natur, och yrkanden har framställts från myndigheter och enskilda om att avgifterna måtte bringas att upphöra. Revisorerna förordar, att frågan härom nu upptages till prövning.

Utskottet ansluter sig till revisorernas uppfattning att frågan om danviks- och fattigpenningarnas avveckling nu bör upptagas till prövning. Som kommerskollegium framhållit torde näppeligen några skäl kunna anföras för att belasta utrikessjöfarten på Stockholm med avgifter för en åldringsvård, som icke har samband med denna sjöfart. Bortsett härifrån kan konstateras, att avgifterna hänför sig till gångna tiders förhållanden, då belingelserna för åldringsvården var helt andra än nu.

Utskottet vill slutligen erinra om att det redan år 1938 — i anslutning till behandlingen av 1937 års revisorers berättelse — uttalade sig för en avveckling av danvikspenningarna.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av riksdagens revisorers ifrågavarande uttalande anför.

39:o) Kungl. Maj:ts skrivelse med redogörelse för vidtagna åtgärder. I skrivelse nr 31 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 13 januari 1961, lämnat en redogörelse för de åtgärder som vidtagits på grund av riksdagens skrivelser den 25 mars 1960, nr 11, den 8 april 1960, nr 159, den 6 maj 1960, nr 209, den 24 maj 1960, nr 302 och den 30 november 1960, nr 368, i anledning av, såvitt nu är i fråga, riksdagens år 1959 församlade revisorers berättelse.

Utskottet. Av den i förevarande sammanhang lämnade redogörelsen framgår, att vissa i ovannämnda riksdagsskrivelser angivna ärenden alltjämt är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Utskottet förutsätter, att dessa frågor ägnas fortsatt uppmärksamhet och att de av riksdagen härutinnan uttalade önskemålen beaktas, så snart förhållandena medgiver. Kungl. Maj:ts skrivelse har i övrigt icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande, vilket utskottet velat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 12 maj 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Thun, Bergman, Per Jacobsson, Bengtson, Fritz Persson, Rikard Svensson, Anders Johansson, Edström, Bengt Gustavsson och Kaijser; samt

från a n d r a kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Malmborg, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Andreasson, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, herrar Wedén, Cassel och Gustafsson i Uddevalla;

dock att vid behandlingen av punkterna 31—39 herr Bohman deltagit i stället för herr Cassel.

Reservation

vid *punkten 31* (Statliga myndigheters anlåtande av bankinrättningar m. m.) av fröken *Andersson*, herrar *Per Jacobsson*, *Anders Johansson*, *Edström*, *Kaijser*, *Staxäng*, *Malmborg*, fröken *Elmén*, herrar *Wedén* och *Bohman*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner icke att de av revisorerna åberopade omständigheterna utgör tillräckliga skäl för att vidtaga de av dem förordade åtgärderna i syfte att inskräpa skyldigheten att efterleva de i kungörelsen 1951:453 intagna bestämmelserna. Därtill kommer att, såsom framgår av riksräkenskapsverkets yttrande, oklarhet föreligger rörande kungörelsens innebörd i skilda hänseenden. Utskottet vill också understryka att förhållandena i det enskilda fallet kan motivera rörelsefrihet för myndigheterna. Även lokala förhållanden bör ge anledning till lättnader i kravet på en strikt tillämpning av kungörelsens bestämmelser.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må besluta att åtgärder i det av revisorerna under förevarande paragraf angivna syftet icke skall vidtagas.»